

วิจารณ์หนังสือ “ตัวอย่างการเขียนเรื่องบันเทิงคดี และสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน” ของ ถวัลย์ มาตรฐาน

จารุณี วรรณศิริกุล* *

“การเขียน” เป็นทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างหนึ่ง ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และเรื่องราวต่างๆ จากผู้เขียนในฐานะผู้ส่งสารโดยใช้ตัวหนังสือและเครื่องหมายต่างๆ เป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายไปยังผู้อ่านในฐานะของผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งลักษณะเนื้อหาของงานเขียนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสารคดี หรือ สารัตถคดี ตัวอย่างงานเขียนประเภทนี้ เช่น ข่าว บทความ สารคดี และอีกประเภทหนึ่ง คือ บันเทิงคดี เช่น นิทาน เรื่องสั้น และ นวนิยาย เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาทักษะการเขียนจึงมีความสำคัญมากต่ออาชีพนักเขียนและผู้ที่ต้องการพัฒนางานเขียนของตนเอง

“ถวัลย์ มาตรฐาน” นักวิชาการศึกษานักเขียนและศิลปินดีเด่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาขาวรรณศิลป์ผู้มากด้วยประสบการณ์บนถนนนักเขียนกว่า 40 ปี

มีผลงานรวมเล่มแล้วประมาณ 50 เล่ม มีรางวัลระดับชาติการ์ตูนดีกว่า 26 รางวัล อาทิรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ได้แก่ รางวัลดีเด่นประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชนจากนวนิยายเรื่อง “กระท่อมแสงตะวัน” และรางวัลชมเชยจากรวมเรื่องสั้นชุด “ฟ้าหามาฝน” และ “หอมใบไม้” นอกจากนี้ ยังมีผลงานเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลดีเด่นจากสถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ รวม 14 เรื่อง ซึ่งสถาบันส่งเสริมและพัฒนาก่อนอ่านการเขียนแห่งประเทศไทย (สพท.) รวบรวมจัดพิมพ์เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการเขียน และเผยแพร่ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมและผู้สนใจศึกษาเรื่องการเขียนเรื่องสั้นอีกด้วยด้วยรวมถึงหนังสือ “ตัวอย่างการเขียนเรื่องบันเทิงคดี และสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน” ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการเขียนให้แก่ผู้ที่สนใจ ด้วยสาระความรู้ด้านการเขียนและตัวอย่างงานเขียนรวม 144 หน้า

หนังสือ “ตัวอย่างการเขียนเรื่องบันเทิงคดี และสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน” ของ ถวัลย์ มาตรฐาน ปรับปรุงมาจากเอกสารประกอบการบรรยาย และการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการเขียนให้แก่ครู นิสิต นักศึกษา และนักเรียน ดังนั้น เนื้อหาภายในเล่มจึงมีการจัดลำดับความยากง่ายเพื่อให้เข้าถึงความเข้าใจ โดยเนื้อหาทั้งหมดจะแบ่งเป็น 2 ภาค ประกอบด้วย ภาค 1 การเขียนเรื่องบันเทิงคดี สำหรับเด็กและ

*อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยสยาม

เยาวชนซึ่งในแต่ละภาคประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับงานเขียน ตั้งแต่เริ่มต้นทำความรู้จักกับงานเขียนจนถึงการให้ตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานเขียนสารคดี และบันเทิงคดี

ภาค 1 การเขียนเรื่องบันเทิงคดี สำหรับเด็กและเยาวชน ประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง 5 ส่วน โดยสามส่วนแรกเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นฐานของการเขียนเรื่องบันเทิง เริ่มจากการทำความรู้จักกับคำว่า “บันเทิง” และ “บันเทิงคดี” ในส่วนที่ 1 และ 2 ตามมาด้วยส่วนที่ 3 ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของการเขียนเรื่องบันเทิงคดีตั้งแต่โครงเรื่อง (Plot) แนวคิด/แก่นเรื่อง (Theme) ตัวละคร (Characters) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogues) ทรศนะ/มุมมอง (Point of View) การเปิดเรื่อง (Opening) การดำเนินเรื่อง (Action) การปิดเรื่อง (Ending) และ ท่วงทำนองการเขียน (Style) นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการเขียนมาเสริมความเข้าใจในการเขียนเรื่องบันเทิงคดีที่ชัดเจนให้แก่ผู้อ่านมากขึ้นในส่วนที่ 4 และ 5

ส่วนที่ 4 ตัวอย่างการเขียนเรื่องบันเทิงคดี ประกอบด้วยตัวอย่างงานเขียนที่ตีพิมพ์เผยแพร่ และเบื้องหลังการเขียนที่อธิบายแยกส่วนตามองค์ประกอบของการเขียนที่ระบุไว้ในส่วนที่ 3 โดยตัวอย่างงานเขียนภายในเล่ม คือ เรื่อง “สิงโตเจ้าปัญญา” ซึ่งเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดจริยธรรม เรื่องโดย ถวัลย์ มาศจรัส เขียนภาพโดย วราพงษ์ พงศ์เจตนพงศ์ ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2535 และได้รับการคัดเลือกจากโครงการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชนของสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่านให้เป็นหนังสือ 1 ใน 500 เล่มหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนังสือ 1 ใน 100 เล่ม ที่เด็กและเยาวชนควรอ่าน จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยแห่งชาติ

ส่วนที่ 5 ตัวอย่างการเขียนเรื่องบันเทิงคดีจากภาคิณี และคำพิงเหย เป็นส่วนสุดท้ายของภาค 1 โดยให้มุมมองในการเขียนว่า “การเขียนเรื่องบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้นสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ” ซึ่งภายในเล่มได้หยิบยกงานเขียนประเภทเรื่องสั้น ผลงานของ ถวัลย์ มาศจรัส มาเป็นตัวอย่างพร้อมทั้งการวิเคราะห์การเขียนตามองค์ประกอบของการเขียนที่ระบุไว้ในส่วนที่ 3 ทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน จึงนำเรื่องสั้นที่มีระดับความยาก-ง่ายแตกต่างกันตามวุฒิภาวะของผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง” สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ “นางไม้ร้อย” สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ภาค 2 การเขียนสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน ประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องรวม 13 ส่วน โดยสองส่วนแรกเป็นการทำความรู้จักกับงานเขียนสารคดี เริ่มด้วยส่วนที่ 1 สารคดี คืออะไร เป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราว และความหมายของสารคดีให้ชัดเจนก่อนเริ่มลงมือเขียนและส่วนที่ 2 ประเภทของสารคดี ซึ่งเป็นการจำแนกประเภทตามหลักวิชาการ

ส่วนที่ 3 ถึง 5 เป็นส่วนที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงรูปแบบและแนวทางการเขียนสารคดี โดยเริ่มด้วยส่วนที่ 3 องค์ประกอบของการเขียนสารคดี ประกอบด้วย เอกภาพ (Unity) สัมพันธภาพ (Coherence) และ สาระตภาพ (Emphasis) ส่วนที่ 4 ส่วนประกอบของการเขียนสารคดี ประกอบด้วย ส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง และ ส่วนสรุปเรื่อง และส่วนที่ 5 โครงสร้างงานเขียนสารคดี ประกอบด้วย โครงสร้างภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้เรียบเรียงเนื้อหาและความคิดในการเขียน และโครงสร้างภายใน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา สาระ หรือ ความคิดที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนโดยเชื่อมโยงและจัดลำดับอย่างเหมาะสม

ส่วนที่ 6 และ 7 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการหาข้อมูลสำหรับการเขียนสารคดี โดยเริ่มด้วยส่วนที่ 6 แหล่งข้อมูลในการเขียนสารคดี เนื่องจากสารคดีเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นจากความจริง ดังนั้น แหล่งข้อมูลจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการเขียน ซึ่งมี 2 แห่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ และส่วนที่ 7 การรวบรวมข้อมูลสำหรับการเขียนสารคดี ภายในเล่มจะมีเคล็ดลับง่าย ๆ ประกอบด้วย อ่าน ฟัง คิด ถาม และเขียน

ส่วนที่ 8 การตั้งชื่อเรื่องสำหรับสารคดี โดยแนะนำแนวทางการตั้งชื่อเรื่องไว้ 6 แบบ ได้แก่ แบบชี้แนะเนื้อหา (Descriptive title) แบบสำบัดสำนวน (Style of speech title) แบบคนคุ้นเคย (Someone you know title) แบบคำถาม (Question title) แบบชวนฉงน (Suspense title) และ แบบอื่น ๆ (Others) ซึ่งเปิดทางให้คิดตั้งชื่อเรื่องให้แปลกแหวกไปจาก 5 แบบข้างต้นได้ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “การคิดตั้งชื่อแปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นความคิดสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง”

ส่วนที่ 9 การเขียนสารคดี เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวตามลำดับขั้นตอน เริ่มจากการตั้งจุดมุ่งหมายในการเขียน การเลือกเรื่อง การมองหาเนื้อเรื่องที่จะเขียน การตั้งชื่อเรื่อง การรวบรวมข้อมูล การกำหนดโครงเรื่อง และการลงมือเขียน

ส่วนที่ 10 ภาพประกอบสารคดี เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเลือกภาพประกอบและคำบรรยายภาพ ซึ่งเป็นส่วนเสริมที่ทำให้งานเขียนสารคดีมีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้งานเขียนมีความน่าอ่านมากขึ้นด้วย

ส่วนที่ 11 เนื้อหาสาระในการเขียนสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน จำแนกเป็น เนื้อหาทางด้านวิชาการ เนื้อหาสาระเสริมบทเรียน วิถีชีวิตในท้องถิ่น ความรู้ทั่ว ๆ ไป สถานที่สำคัญในท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ และอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทีนอกเหนือไปจากที่กล่าวไว้

ส่วนที่ 12 สิบกระบวนการ การเขียนสารคดี เป็นการสรุปขั้นตอนการเขียนสารคดี ซึ่ง ดร.สมพร จารุณัฐ จากกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการให้คำแนะนำไว้ โดยนำเสนอในรูปแบบตารางที่แสดงให้เห็นถึงเหตุผลแต่ละขั้นตอนของการเขียน และสรุปให้เห็นว่าจาก 10 ขั้นตอนนั้นสามารถอธิบายได้ด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนวางแผนการเขียน ขั้นตอนการเขียน และขั้นเผยแพร่

ส่วนสุดท้าย คือ ส่วนที่ 13 ตัวอย่างการเขียนสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน ภายในเล่มประกอบด้วยตัวอย่าง 2 เรื่อง เรื่องที่ 1 “ถุทอง เทพธิดาแห่งป่าสยาม” ผลงานของวินัย รอดจ่าย ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ภาพประกอบโดย นภดล อิทธิพงศ์สกุล จัดพิมพ์โดยบริษัทต้นอ่อน แกรมมี่ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ใช้ภาพวาดเป็นภาพประกอบตลอดทั้งเรื่อง และเรื่องที่ 2 “ปลาตะเพียนโบราณ คุณค่าของความงามในวิถีชีวิตไทย ผลงานของอาจารย์มานพ ถนอมศรี นักเขียนสารคดีเจ้าของรางวัลระดับชาติจำนวนมาก ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนสารคดีสำหรับเด็กและเยาวชนที่ใช้ภาพถ่ายเป็นภาพประกอบการดำเนินเรื่อง

โดยสรุปแล้วหนังสือ “ตัวอย่างการเขียนเรื่องบันเทิงคดี และ สารคดีสำหรับเด็กและเยาวชน” เป็นหนังสือที่ให้ความรู้และความเข้าใจในการเขียนเรื่องบันเทิงคดี และสารคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การคัดเลือกตัวอย่างงานเขียนที่มีคุณค่ามาใช้ประกอบเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ประกอบกับการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และการลำดับเนื้อหาโดยเริ่มจากเนื้อหาที่เป็นเรื่องพื้นฐานของงานเขียนบันเทิงคดี และสารคดี ค่อย ๆ ไต่ระดับไปสู่ขั้นตอนการเขียน เริ่มจากการวางแผนการเขียนจนถึงการลงมือเขียนในที่สุด อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ก็เปรียบเสมือนคู่มือให้นักเขียนที่ให้แนวทางหรือคำแนะนำ ซึ่งเกิดจากผลึกความคิดของนักวิชาการ-นักเขียน 26 รางวัลระดับชาติ และหนังสือเล่มนี้ก็ไม่สามารถสร้างนักเขียนได้ หากไม่ลงมือทำ ดังคำกล่าวของอาจารย์ถวัลย์ มาศจรัส ที่ปรากฏอยู่ภายในเล่มว่า “งานเขียนสอนกันไม่ได้ แต่แนะนำได้”